

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΦΩΤΙΕΣ

ΔΩΔΕΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ
SAN JUAN DE LA CRUZ

ΣΕ ΑΠΟΔΟΣΗ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΡΜΑΟΥ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

1. Φωτιές τ' Αι-Γιάννη

Ἡ ἐμπειρία ὅπου ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ καλεῖ μὲ ὄλα του τὰ κείμενα, ἀλλὰ πρωτίστως μὲ τὰ ποιήματά του, γυμνωμένα ἀπὸ κάθε σχόλιο, ἢ καὶ μὲ κάθε σχόλιο, δικό του ἢ τῶν κατοπινῶν (ἀφοῦ τὸ καλὸ δὲν τὸ χαλάει τὸ ἄγριο καμιᾶς σκοπιμότητας), εἶναι μιὰ ἐμπειρία ὑπέρβασης: γνώση τοῦ θείου πέραν οἰασδῆποτε φυσικῆς αἴσθησης ἢ συμβατικῆς διανοητικῆς προσπάθειας. Ἀποξένωση ἀπὸ τὸ οἰκεῖο καὶ προσχώρηση στὸ ἀνοίκειο εἶναι ἡ σταθερὴ του συμβουλή. Τότε, ἡ πλήρης ἀδυναμία κατανόησης (τὸ σκοτάδι) –ἐπιδίωξη, ὄχι ἀτυχία– μετατρέπεται σὲ ὑψιστὴ γνώση (φῶς). Ἡ μυστικὴ (ἢ ἀρνητικὴ, μὲ τὴ δική του ὀρολογία), μ' ἄλλα λόγια, προσέγγιση σὲ ζητήματα ποὺ ἡ σχολαστικὴ (ἢ θετικὴ) θεολογία ἀντιμετωπίζει λίγο-πολὺ ἀλλιῶς. Ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ δεδομένα αὐτοῦ τοῦ χώρου, ἡ πρόταση τῶν μυστικῶν (ποὺ δὲν γίνεται πάντα δεκτὴ μὲ ἀνεκτικότητα) συνεχίζει νὰ παρουσιάζει ἀμείωτο ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ εἰδικὰ τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννη, τοῦ σημαντικότερου μᾶλλον ποιητῆ τῆς Ἰσπανικῆς Αναγέννησης («Χρυσὸς Αἰώνας» δὲν εἶναι ἀκόμα, πλὴν ὅμως πολὺ σημαντικὰ ἔργα κατατίθενται ἤδη), ὅπως καὶ τοῦ μεγαλύτερου ἴσως μυστικοῦ τοῦ δυτικοῦ χριστιανισμοῦ (τουτέστιν ὅλου τοῦ χριστιανισμοῦ), εἶχε μιὰ τύχη ἀφάνταστα ἐξαιρετικὴ –καί, θετικῶ τῷ τρόπῳ, προκλητικὴ, θὰ προσέθετε κανεῖς, γιὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ status quo, ποὺ δέχτηκε ὡστόσο τὸν καθαγιασμό του ὡς «doctor ecstaticus» καὶ ποὺ ἐδῶ πάντως δὲν ἀπασχολεῖ– στὴ λογοτεχνικὴ παράδοση τοῦ δικοῦ μας τουλάχιστον πολιτισμοῦ.

Διόλου τυχαῖα –ἢ, ὀρθότερα, εὐλόγως. Γιατὶ ὁ μεταφορικός του κόσμος (προσοχή: ὄχι διάκοσμος) –μὲ τὴν ἀσίγαστη ἀδημονία γιὰ τὸ ἐρωτικὸ ταίρι καὶ τὴν ἄγρυπνη ἀναζήτησή του, μὲ τὸ ζόφο καὶ μὲ τὶς φλόγες του, μὲ τὴν ἀγωνία τῆς ἀναβάσεως, μὲ τὸν συμβολικὸ του ἀνθρωπομορφισμό (βλέπε τὴν «Ἀνάβαση στὸ Κάρμηλον Ὅρος», ὅπου ὁ homunculus τοῦ ἀλχημικοῦ opus ἀναγνωρίζεται ἀμέσως: γεωγραφία-σωματογραφία), μὲ τὶς κάθετες παντοῦ ἀντιθέσεις του καὶ μὲ τὴν εὐρεση διὰ τῆς ἀρνήσεως (βάλε μὲ τὸ νοῦ σου πόσα ἔμμονα κέντρα τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν, πόσες σταθερὲς τῆς ρητορικῆς σὲ ὅλη τὴ γραμματεία, παλιὰ καὶ νέα)– υἰοθετήθηκε μὲ πάθος ἀπὸ τὶς εὐαίσθητες κι εὐσυγκίνητες φύσεις τῶν μεταγενέστερων: ἀνταποκρινόταν σὲ ἀρχέτυπα, καὶ τὰ προῆγε μὲ ἀπαράμιλλο δυναμισμό. Φυσικά, πίσω ἀπὸ τὸ λυρικὸ στημόνι ἀνιχνεύεται ἄκοπα, οἰκοδομημένη κατὰ τὰ πρότυπα τῆς ἐποχῆς, μιὰ φιλοσοφία – φιλοσοφία συνθέσεως– (ποὺ μᾶς δίδεται καὶ στὰ θεολογικὰ σχόλια τοῦ ποιητῆ), βασιζόμενη κυρίως πάνω στὴ μεταφορὰ τῆς «Σκοτεινῆς Νύχτας». Ὁ ἅγιος Ἰωάννης περιγράφει (καὶ εὐχεται) μιὰ πλήρη συσκότιση στὸ

σωματικό επίπεδο τῶν πέντε αισθήσεων καὶ μιὰ πλήρη τύφλωση στὸ ἐπίπεδο τῆς πνευματικῆς τριάδας (διάνοια, μνήμη, βούληση – μὲ βάση τὸ *De Trinitate* τοῦ Ἱεροῦ Ἀύγουστίνου), προκειμένου στὶς διαστάσεις αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς τελευταίας ν' ἀναδειχτοῦν οἱ ἀντίστοιχες ἀρετὲς ποὺ θὰ ἐγγυῶνται τὴν πρόγευση τοῦ θείου: πίστη, ἐλπίδα καὶ εὐσπλαχνία (ἀντίστοιχα). Πολὺ λογικό, ὡς ἐκτούτου, ποὺ ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ δὲν εἶναι εὐεπίφορος σὲ ἐλεύθερες ἐρμηνεῖες, ποὺ ἡ ἀλληγορία του δὲν εἶναι «ἀνοιχτή».

Μὰ ἡ νεωτερικὴ προπάντων ποίηση, μὲ τὶς πολλὲς μυστικιστικὲς τῆς προδιαθέσεις, δὲ χρειαζόταν μιὰ τέτοια ἐρμηνευτικὴ ἐλευθερία γιὰ ν' ἀγκαλιάσει τὸ ἔργο τοῦ Ἰσπανοῦ ποιητῆ. Οἱ μεταφυσικοὶ ποιητὲς, ὁ πρῶτος ρομαντισμὸς, ὁ συμβολισμὸς ὁλόκληρος καὶ ἡ καθαρὴ ποίηση, οἱ προραφαηλίτες, ὁ εἰκονισμὸς καὶ τὰ παρακλάδια του, ὁ ἐρμητισμὸς –γιὰ νὰ σταθοῦμε σὲ σηματοδιακοὺς σταθμούς–, μὲ τὰ γοτθικὰ καὶ διονυσιακὰ τους θέματα, μὲ τὴν κλίση τους πρὸς τὸ λατρευτικὸ τυπικὸ καὶ τὶς ἐνοράσεις, μὲ τὶς πάγιες ἀναδρομὲς τους στὸ μῦθο καὶ μὲ τὸν βαρὺ ἀνθρωπολογικὸ τους ὄπλισμό, παρέχουν πλεῖστα ὅσα καταγωγικὰ στοιχεῖα συγγένειας ποὺ εὐνοοῦσαν αὐτὸ τὸ πλησίασμα: τὰ σύμβολα τοῦ ἁγίου ἔρχονται καὶ πᾶνε, οἱ μεταφορὲς του ἀναπλάθονται ἀσταμάτητα, οἱ θεωρίες του οἱ ἴδιες περνοῦν μέσα στὸ στίχο (memo, αἴφνης, τῆς ἐλιοτικῆς παράφρασης στὰ *Τέσσερα Κουαρτέτα*, «Burnt Norton» II). Καί, ὅσο κάτι τέτοιο ἰσχύει γιὰ τοὺς δημιουργοὺς, ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ κοινὸ (ἄν, καὶ ὅσο, αὐτὲς τὶς δύο ομάδες μπορούμε νὰ τὶς διαχωρίσουμε χωρὶς κάποιαν ἀνυπόφορη βία) – πολὺ περισσότερο μάλιστα, θὰ παρατηροῦσε κανεὶς, γιὰ τὸ κοινὸ, ὅπου ὁ μυστικισμὸς ἐπενεργεῖ μὲ ἀνεξέλεγκτη δύναμη καὶ ἀθρόα.

Γιατί διάλεξε ὁ ἅγιος Ἰωάννης (φιγούρα μὲ τὴν τυπικὴ νεύρωση τῆς μεταφυσικῆς, καθὼς μᾶς τὸν παραδίδουν οἱ βιογράφοι του, συνδυάζοντας δυναμισμὸ καὶ ταπεινότητα σ' ἓνα μικροκαμωμένο καὶ ἀδύναμο σῶμα) τὴν ποίηση προκειμένου νὰ διατυπώσῃ (ἀκόμα χειρότερα: νὰ συμπτκνώσῃ) τὴ θεολογία του, μιὰ ποίηση, ἐπιπλέον, ἄκρως λυρική, μὲ τὶς ρίζες τῆς βαθιὰ στὴν κλασικὴ σπουδὴ καὶ τὸν πετραρχισμό, θεμελιωμένη στὴ λαϊκὴ καστιλιάνικη παράδοση ποὺ γνώριζε (τὸ ἐπιζητημένο «χαμηλὸ ὕφος») παρὰ τὴν ἄριστη δική του λόγια σκευή; Πιθανόν –εἶναι ἡ ὀρθολογικότερη ἐξήγηση ποὺ δίδεται– ἀκριβῶς γι' αὐτό: γιὰ νὰ λειτουργήσουν τὰ κείμενά του, μὲ τὰ μέσα τῆς ποίησης, ὡς κηρύγματα σὲ μιὰ πλατιὰ λαϊκὴ βάση, πέραν τῆς συνεννόησης μὲ τὸ ὑποψιασμένο κοινὸ τῶν ἀδελφῶν του – ριψοκίνδυνο ἐγχείρημα. Πιθανόν. Ἀλλά, ὅταν ἡ λειτουργία τους συνεχίζεται μὲ αὐξοῦντα πυρετὸ στὴν ἔντεχνη παράδοση, ὅταν τὰ κείμενα βυθίζονται στὴ «βουερὴ μοναξιά» τοῦ σπουδαστηρίου τῆς φιλολογίας καὶ ὄχι τῆς θεολογίας, ὅταν πλευρίζουν κι ἀνταμώνονται μὲ τὴ σημερινὴ ποίηση –ποὺ κι ὅποτε παραπέμπει (δηλαδὴ πάντοτε), πράγματα ποὺ τῆς μοιάζουν ἔχει στὸ

μυαλό της, όχι Ίερές Γραφές– τότε πόσο ικανοποιεί μιὰ ἀπάντηση ἐπὶ τῶν ἐνδεχόμενων προθέσεων τῆς σύνθεσής τους; Ἡ ἀπορία ἀπασχόλησε πολλοὺς ὁμοτέχνους του καὶ στοχαστὲς μέχρι σήμερα – χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὴ βασικὴ του βιβλιογραφία, πὺν προέρχεται κατὰ τὸ μέγιστο, ἂν ὄχι τὸ σπουδαιότερο, μέρος τῆς ἀπὸ ἱερωμένους. Ἄς μὴ ματαιοπονοῦμε περισσότερο, ἀφοῦ καὶ τὰ γραπτὰ ἐνπολλοῖς πετοῦν.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἔργα τοῦτα διαπνέονται ἀπὸ φλογερὴ καὶ ἀπαραγνώριστη θρησκευτικότητα (πίστη καὶ ἄλλα). Ἄρκει. Δυνατὰ αἰσθήματα, δυνατὰ ποιήματα – μιὰ πολὺ ἄχρηστη, ἄλλωστε, συνταγή. Πράγματι, ἀντιστρέφοντας τὶς μεταφορὲς τοῦ ἁγίου Ἰωάννη, ἡ δύναμή τους δὲν ἀλλάζει: δὲν ξέρει κανεὶς ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ὄρους σύγκρισης εἶναι τὸ γνωστὸ· ἐντεῦθεν τὸ διαμεσολαβημένο, ἐκεῖθεν τὸ βιωμένο, νομιμοποιοῦν ἀμφοτέρω τὸ ἐγχείρημα τῆς μεταφορᾶς· τὰ πάντα λαμβάνουν χώρα σὲ μιὰ νύχτα φλεγόμενη πέρα-ὦς-πέρα, μέσα μας – ὅπου οἱ ἀληθινὲς φωτιὲς οἱ καθαρτήριες τ' ἀι-Γιάννη! Καὶ δὲ θὰ ἰσχυριζόταν κανεὶς μὲ τὰ σωστά του ὅτι ἡ ἐμπειρία τοῦ ἔρωτα (τὸ βιωμένο) εἶναι ὑποδεέστερη σὲ ἔνταση ὡς πρὸς ἐκείνη τῆς θρησκευτικῆς ἔξαρσης (τὸ διαμεσολαβημένο)– κι ἔπειτα, οἱ ἐνλόγω μεταφορὲς τί ἄλλο ὑποστηρίζουν; (Στὸ «Χαμένο Κέντρο» καὶ τὰ ἄλλα δοκίμια τοῦ Ζήσιμου Λορεντζάτου μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ βρεῖ μιὰν ἀρκούντως ἀποκλίνουσα ἐκτίμηση τῶν ἴδιων δεδομένων). Γενικὴ, συνεπῶς, ἀμεροληψία, μπροστὰ στὰ μεγάλα πάθη. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ζωῆς (δηλαδὴ τῆς τέχνης – ὅπου οἱ προκαταλήψεις σὲ ρίχνουν μονομιᾶς στὸ καναβάτσο) ξέρει νὰ τὰ τιμᾶει αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, φτάνει ἀμόθεν νὰ ἐννοεῖ καὶ μέρος τους. Ποιὸς ξέρει; μπορεῖ τὰ διαθέσιμα τῆς ἔκφρασής μας νὰ ξεπερνοῦν κατὰ πολὺ τὸ πλῆθος τῶν αἰσθηματικῶν παραλλαγῶν, ἀκόμα καὶ μέσα στὸν ἴδιον ἄνθρωπο. Ἐντούτοις, ἓνα χτυποκάρδι εἶναι πάντοτε ἓνα καρδιοχτύπι.

2. Τὸ Ἑλληνικὸ Κείμενο

Οἱ ἀποδόσεις πὺν ἀκολουθοῦν ἐκπονήθηκαν πρὶν εἴκοσι χρόνια στὴν Ἰταλία, ἀπὸ ἓναν μετανάστη φοιτητὴ τῆς φιλολογίας πὺν εἶχε μόλις δηλώσει τὴν ἰσπανικὴ «δεύτερη ξένη γλῶσσα» στὸ πρόγραμμα σπουδῶν του (Σιένα, 1982-1983) – μὰ ποτὲ δὲν τὴν ἔμαθε καλά. Ἄρκεσε, τότε-κοντά, τὸ ναυάγιο συνεννοήσεων γιὰ τὴ δημοσίευση μερικῶν ἀπὸ αὐτὲς σὲ κάποιον ἑλληνικὸ περιοδικό, γιὰ νὰ τεθεῖ τὸ σύνολό τους στὸ περιθώριο ἀσχολιῶν καὶ ἐνδιαφερόντων, πὺν ἀπορροφήθηκαν σχεδὸν ἐξολοκλήρου ἐνσυνεχεία ἀπὸ τὴ γνωστή, στοὺς περισσότερους, τύρβη τοῦ ζῆν.

Ἡ ἰδέα ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὰ ποιήματα καὶ μόνο τοῦ ἁγίου Ἰωάννη δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀμιγῶς φιλολογικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ κειμένου (μὲ βάση μιὰ πεζὴ μετάφραση π.χ., ὅπου κατέληξαν πολλὲς προσπάθειες τοῦ εἴδους). Τουναντίον, τὸ λιγότερο πὺν μποροῦσα νὰ κάνω ἦταν νὰ

προσπαθήσω τὸ ριμάρισμά τους· αὐτὸς ἦταν, στὴ δεδομένη περίπτωση, καὶ ὁ πειρασμός. Στὴ διαδικασία τούτη, συνήθως στήριξα τὸ περιεχόμενο μὲ πιστότητα, ἀναζητώντας μικρὲς ὑποστυλώσεις – μὲ τὴν προσθήκη κάποιων συλλαβῶν. Συνέπεια: ἡ ἐρμηνευτικὴ ἐπέμβαση (ἓνα πάντα ἢ ἓνα ὅλος παραπάνω εἶναι κιόλας ἐρμηνευτικὴ ἐπέμβαση), πὺν ἔψαχνα, ὅσο ἦταν δυνατό, νὰ ἐπιβεβαιώσω στὴ διαθέσιμη βιβλιογραφία – δυστυχῶς, ἐπὶ μακρόν, ὄχι σπουδαῖα πράγματα. Σπανιότερα ἔριξα τὸ βάρος καὶ στὴ διάσωση λυρικῶν γνωρισμάτων – ὅποτε παρουσιάζεται καὶ αὐξηση στὶς ἐπιπλέον συλλαβές.

Ἡ ἀπλὴ καὶ συνάμα λόγια (ἐκκλησιαστικὴ) γλῶσσα τοῦ πρωτοτύπου ἀντιστάθηκε προβάλλοντας διαρκεῖς δυσκολίες καὶ γεννώντας ἀδιάκοπα διλήμματα. Καὶ σήμερα, πὺν οἱ ἐκδοτικὲς ἀνησυχίες ἐκλεκτῶν φίλων μὲ ὤθησαν στὴν ἐκνέου θεώρηση τῶν παλαιῶν ἐκείνων δοκιμῶν, ξαναβλέπω τί μ' ἔκανε τότε νὰ σταματήσω: τὸ ἀδιέξοδο ἐνώπιον ἐνὸς λογοτεχνικοῦ ἐπιτεύγματος πὺν βασίζεται ἀπόλυτα στὴ φύση τῆς μητρικῆς τοῦ γλῶσσας – ὅρος πὺν, ἂν δὲν ἴσχυε, δὲ θὰ μιλούσαμε τὴ γλῶσσα ἀφίξεως, ἀλλὰ ἐκείνη τῆς ἀφετηρίας, γιὰ νὰ μεταφέρω ἀπλῶς τὸ σεφερικὸ ἀπόφθεγμα στὸ χῶρο τῆς θεωρίας. Σταμάτησα ὅταν οἱ λύσεις πὺν μοῦ δίνονταν προέκυπταν ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἀποτελέσματος παρεμφερεῖς (ἢ «ποιότητα» δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν εὐστοχότερη ἀπόδοση ἐνὸς φραστικοῦ στερεότυπου ἢ μὲ τὴ ρυθμοτονικὴ ἀρτίωση, ἀλλὰ μὲ αὐτὸ πὺν γίνεται ἀντιληπτὸ μόνον χάρις σὲ μιὰν εἰδικὴ καλλιέργεια καὶ θέτει ἐκτὸς μάχης τὶς πολλὲς ἀναλύσεις – τὶς λίγες ὄχι πιθανόν), καθὼς καὶ ὅταν κάθε βῆμα ποιοτικῆς βελτίωσης ζημίωνε τὴν «ὀμιλία» τοῦ ἰσπανικοῦ κειμένου. Αὐτὸ δὲν κατόρθωσα νὰ τὸ ξεπεράσω, παρὰ –ἀντίθετα πρὸς τὴ σῶφρονα τακτικὴ τοῦ Σεφέρη– συνέχισα νὰ τὸ παλεύω γιὰ καιρό. Καὶ τὸ ἴδιο τώρα. Καὶ παραδίδονται οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς στὴ δημοσιότητα ἐντέλει ἐπαφιέμενες, ἀλίμονο, ὡς πρὸς τὶς προσδοκίες τους γιὰ τὴ μέθεξή μ' ἓνα ἐξαίσιον πνεῦμα –σάμπως ἢ ἐπιδιώξῃ τους νὰ μὴν ἦταν ἀφειδώλευτα παθιασμένη– στὸ ἀντικριστὸ πρῶτότυπο, πὺν ἢ γοητεία τοῦ θάλλει ὀσημέραι ἀπαρομοίαστη.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΜΑΟΣ
Ἀθήνα, Φεβρουάριος 2002

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

[Subida del monte Carmelo] – 14/15

- I. [La Noche oscura] – 16/17
- II. [La Llama viva de amor] – 20/21
- III. [Experiencia de un éxtasis] – 24/25
- IV. [Pena por morir] – 30/31
- V. [El Lance amoroso] – 36/37
- VI. [La Fonte eterna] – 30/41
- VII. [Cántico (Espiritual)] – 44/45
- VIII. [El Pastorcico] – 64/65
- IX. [Sin arrimo y con arrimo] – 66/67
- X. [Un no sé qué] – 70/71
- XI. [Natividad] – 78/79
- XII. [Consejo] – 80/81

San Juan de la Cruz
(1542-1591)

[Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΝΥΧΤΑ]
[ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΨΕΜΑ]
[Η ΖΩΝΤΑΝΗ ΦΛΟΓΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ]

Απόδοση
Δημήτρης Αρμάος

Siena-Αθήνα, Χειμώνας 1982-1983

[LA NOCHE OSCURA]

CANCIONES DEL ALMA

1

EN una noche oscura,
con ansias, en amores inflamada,
¡oh dichosa ventura!,
salí sin ser notada,
estando ya mi casa sosegada.

2

A oscuras y segura,
por la secreta escala disfrazada,
¡oh dichosa ventura!,
a oscuras y en celada,
estado ya mi casa sosegada.

3

En la noche dichosa,
en secreto, que nadie me veía,
ni yo miraba cosa,
sin otra luz y guía
sino la que en el corazón ardía.

4

Aquésta me guiaba
más cierto que la luz del mediodía,
adonde me esperaba
quien yo bien me sabía,
en parte donde nadie parecía.

5

¡Oh noche, que guiaste!
¡Oh noche amable más que el alborada!
¡Oh noche que juntaste
Amado con amada,
amada en el Amado transformada!

6

En mi pecho florido,
que entero para él solo se guardaba,
allí quedó dormido,

8

y yo le regalaba,
y el ventalle de cedros aire daba.

7

El aire de la almena,
cuando yo sus cabellos espascía,
con su mano serena
en mi cuello hería,
y todos mis sentidos suspendía.

8

Quedéme y olvidéme,
el rostro recliné sobre el Amado,
cesó todo, y dejéme,
dejando mi cuidado
entre las azucenas olvidado.

9

[Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΝΥΧΤΑ]

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

I

Σε καποιανῆς νυχτιᾶς τῆ σκοτεινιά,
μ' ἀνυπομονησιά, κι ὅλη ἀπ' ἀγάπη ἀναφλεγμένη,
-ὦ καλοτυχισμένη συντυχιά!-,
βγῆκα χωρὶς νὰ μ' ἔχει οὐτ' ἓνας ἰδωμένη,
στὸ σπίτι ὅλοι ὄντας οἱ δικοί μου κοιμισμένοι.

2

Στὸ σκότος τὸ βαθὺ μὲ σιγουριά
κατέβηκα τὴ σκάλα τὴν κρυφή, μεταμφιεσμένη,
-ὦ καλοτυχισμένη συντυχιά!-,
μὲς στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ κι ἐγὼ κρυμμένη,
στὸ σπίτι ὅλοι ὄντας οἱ δικοί μου κοιμισμένοι.

3

Μέσα στὴ νύχτα τὴ μακάρια κείνη,
καὶ μυστικά, νὰ μὴ μπορεῖ κανένας νὰ μὲ βλέπει,
μήτε κι ἐμὲ τὸ μάτι νὰ διακρίνει,
δίχως φῶς ἄλλο κι ὀδηγὸς νὰ τὸ ἐπιτρέπει
πλὴν ὁ ποὺ κάτω ἀπ' τῆς καρδιᾶς λάμπει τὴ σκέπη.

4

Ἦταν λοιπὸν αὐτὸ ποὺ μ' ὀδηγοῦσε
μ' ἀσφάλεια πῶς κι ἀπ' τὸ μεσημεριάτικο ἡλιοφῶς,
στὸ μέρος ὅπου ἐμένα καρτεροῦσε
ἐκεῖνος ποὺ καλονογοῦσα μοναχός,
σὲ τόπο ὅπου δὲ φαίνονταν ὑπαρξὴ κανενός.

5

ὦ σὺ ποὺ μὲ κατεύθυνες, νυχτιά!
ὦ νύχτα συμπαθέστερη κι ἀπ' τὴν αὐγὴ ποὺ αὐξάνει!
ὦ βαθυνύχτι ποὺ ἔφερες κοντὰ
τὸν Ἀγαπὸ μαζὶ καὶ τὴν ἀγαπημένη,
τὴν ἀγαπὸ στὸν Ἀγαπὸ μεταλλαγμένη!

6

Στὸ κορφοβύζι μου τ' ὀλανθισμένο,
ποὺ φυλαγμένο ἀνέγγιχτο μόνο γι' αὐτὸν κρατοῦσα,
κεῖ τὸν ἀπόθεσα χαλαρωμένο,

κι ἐνῶ γλυκὰ-γλυκὰ τόνε χαϊδολογοῦσα,
ἢ φυλλουσιὰ μᾶς ρίπιζε τῶν κέδρων κυματούσα.

7

Ἀπάνω στὴν ψηλὴ ἔπαλξη τ' ἀγέρι,
καθὼς ἐγὼ τοῦ ξέλυνα στὸν ὤμο τὰ μαλλιά,
μὲ τ' ἀλαφρό του ὡς διάβαινε τὸ χέρι
χτύπαγε πάνω στὴ δικιά μου τραχηλιά,
κι ὅλες μου συναρπάζονταν οἱ αἰσθήσεις μονομιά.

8

Μ' ἔχει πιά κοιμηθεῖ καὶ λησμονήσει·
πάνω τὴν ὄψη μου ἔγυρα στὸν Πολυαγαπημένο·
σιγῆ τὸ πᾶν, καὶ μ' ἔχει παρατήσει,
μὲ κάθε ἀφήνοντάς με λογισμό νὰ μένω
ἀνάμεσα στὰ κρίνα ἐδῶ λησμονημένο.

[LA LLAMA VIVA DE AMOR]

CANCIONES QUE HACE EL ALMA
EN LA INTIMA UNION EN DIOS
SU ESPOSO AMADO

1

¡Oh llama de amor viva,
que tiernamente hieres
de mi alma en el más profundo centro!
Pues ya no eres esquiva,
acaba ya, si quieres;
¡rompe la tela de este dulce encuentro!

2

¡Oh cauterio suave!
¡Oh regalada llaga!
¡Oh mano blanda! Oh toque delicado,
que a vida eterna sabe,
y toda deuda paga!
Matando, muerte en vida la has trocado.

3

¡Oh lámparas de fuego,
en cuyos resplandores
las profundas cavernas del sentido,
que estaba oscuro y ciego,
con extraños primores
calor y luz dan junto a su Querido!

4

¡Cuán manso y amoroso
recuerdas en mi seno,
donde secretamente solo moras!
¡Y en tu aspirar sabroso,
de bien y gloria lleno,
cuán delicadamente me enamoras!

[Η ΖΩΝΤΑΝΗ ΦΛΟΓΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ]

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΟΥ Η ΨΥΧΗ ΣΥΝΘΕΤΕΙ
ΣΤΗ ΜΥΧΙΑ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ
ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΥ-ΤΟΥ ΜΝΗΣΤΗΡΑ

1

Ὡ φλόγα τῆς ἀγάπης ζωντανή,
πού 'ναι καλόδεχτα καὶ τὰ λαβώματά σου
μέσα στὸ κέντρο τῆς ψυχῆς τὸ πιότερο βαθύ!
Ἀφοῦ δὲν εἶσαι πιά δισταχτική,
ὀλοκληρώσου, ἂν πεθυμᾷς, γλήγορα βιάσου·
σπάσε στὸ γλυκοσμίξιμο καὶ τὴν πλεχτάνη αὐτή!

2

Ὡ σὺν τερπνὸ καυτήρι στὸ πετσί!
Ὡ τόσο ἀπολαυστικὴ λαβωματιά!
Ὡ πράο χεροπάλαμο! Κι ὦ ψαύσιμο ἀπαλό,
πού ξέρει, στὴν αἰώνια τὴ ζωή,
κάθε πρεπούμενη ὀφειλὴ νὰ τὴν ξοφλᾷ!
Σκοτώνοντας, τὸ θάνατο γυρνᾷς σὲ ζῆση ἐδῶ.

3

Ὡ καντηλολυχνάρια τῆς φωτιᾶς,
πού ἀπ' τὴ λαμπρότητά της τὴ μοναδική
τοῦ ἀνθρώπινου τοῦ αἰσθήματος τὰ σπήλαια τὰ βαθιά,
πού τοῦ ζοφοῦ τυφλὸ καὶ τῆς σκοτιᾶς
ἦτανε, μ' ἀξιοσύνη στ' ἀλήθεια θαυμαστή
δίνουν τ' Ἀγαπημένου τους καὶ φῶς καὶ ζεστασιά!

6

Πόσον ἀγνὸς κι ἐρωτικὸς
ξυπνᾷς τοῦ βάθους στὸ στενὸ μου στήθος μέσα,
ὅπου μονάχος μυστικὰ καιρὸ σὺ τώρα μένεις!
Κι ὁ τόσο νόστιμός σου ἀνασασμός,
γιομάτος ἀπὸ τ' ἀγαθὰ, δόξα κι ἀνέσα,
πῶς τρυφερὰ τὸν ἐρωτα κάνει σε νὰ μ' αὐξάνεις!

[EL CANTICO ESPIRITUAL]

CANCIONES ENTRE EL ALMA Y EL ESPOSO
(ὅποτε ἀντὶ γιὰ ΝΥΦΕΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ μιᾶ ὁ ΝΥΜΦΙΟΣ)

ESPOSA

1

¿Adónde te escondiste,
Amado, y me dejaste con gemido?
Como el ciervo huiste,
habiéndome herido:
salí tras ti clamando, y eras ido.

2

Pastores, los que fuerdes
allá por las majadas al otero:
si por ventura vierdes
aquel que yo más quiero,
decilde que adolezco, peno y muero.

3

Buscando mis amores,
iré por esos montes y riberas;
ni cogeré las flores,
ni temeré las fieras,
y pasaré los fuertes y fronteras.

PREGUNTA
A LAS CRIATURAS

4

¡Oh bosques y espesuras,
plantadas por la mano del Amado!
¡Oh prado de verduras,
de flores esmaltado!
Decid si por vosotros ha pasado.

RESPUESTA
DE LAS CRIATURAS

5

Mil gracias derramando
pasó por estos sotos con presura,
y, yéndolos mirando,
con sola su figura

vestidos los dejó de hermosura.

ESPOSA

6

¡Ay, quién podrá sanarme!
Acaba de entregarte ya de vero;
no quieras enviarme
de hoy más ya mensajero:
que no saben decirme lo que quiero.

7

Y todos cuantos vagan
de ti me van mil gracias refiriendo,
y todos más me llagan,
y déjame muriendo
un no sé qué quedan balbuciendo.

8

Mas ¿cómo perseveras,
¡oh vida!, no viviendo donde vives,
y haciendo por que mueras
las flechas que recibes
de lo que del Amado en ti concibes?

9

¿Por qué, pues has llagado
aqueste corazón, no le sanaste?
Y, pues me le has robado,
¿por qué así le dejaste,
y no tomas el robo que robaste?

10

Apaga mis enojos,
pues que ninguno basta a deshacellos,
y véante mis ojos,
pues eres lumbre dellos,
y sólo para ti quiero tenellos.

11

Descubre tu presencia,
y máteme tu vista y hermosura;
mira que la dolencia
de amor, que no se cura

15

sino con la presencia y la figura.

12

¡Oh cristalina fuente,
si en esos tus semblantes plateados
formases de repente
los ojos deseados,
que tengo en mis entrañas dibujados!

13

¡Apártalos, Amado,
que voy de vuelo!

ESPOSO

Vuélvete, paloma,
que le ciervo vulnerado
por el otero asoma
al aire de tu vuelo, y fresco toma.

ESPOSA

14

Mi Amado, las montañas,
los valles solitarios nemorosos,
las insulas extrañas,
los ríos sonorosos,
el silbo de los aires amorosos,

15

la noche sosegada
en par de los levantes del aurora,
la música callada,
la soledad sonora,
la cena que recrea y enamora.

16

Cazadnos las raposas,
que está ya florecida nuestra viña,
en tanto que de rosas
hacemos una piña,
y no parezca nadie en la montiña.

17

Deténte, cierzo muerto;

16

ven, austro, que recuerdas los amores,
aspira por mi huerto,
y corran sus olores,
y pacerá el Amado entre las flores.

18

¡Oh ninfas de Judea!
en tanto que en las flores y rosales
el ámbar perfumea,
morá en los arrabales,
y no queráis tocar nuestros umbrales.

NINFAS DE JUDEA

19

Escóndete, Carillo,
y mira con tu haz a las montañas,
y no quieras decillo;
mas mira las compañas
de la que va por ínsulas extrañas.

ESPOSO

20

A las aves ligeras,
leones, ciervos, gamos saltadores,
montes, valles, riberas,
aguas, aires, ardores
y miedos de las noches veladores:

21

Por las amenas liras
y canto de sirenas os conjuro
que cesen vuestras iras,
y no toquéis al muro,
por que la esposa duerma más seguro.

NINFAS DE JUDEA

22

Entrado se ha la esposa
en el ameno huerto deseado,
y a su sabor reposa,
el cuello reclinado
sobre los dulces brazos del Amado.

ESPOSO

23

Debajo del manzano,
allí conmigo fuiste desposada,
allí te di la mano,
y fuiste reparada
donde tu madre fuera violada.

ESPOSA

24

Nuestro lecho florido,
de cuevas de leones enlazado,
en púrpura tendido,
de paz edificado,
de mil escudos de oro coronado.

25

A zaga de tu huella
las jóvenes discurren al camino,
al toque de centella,
al adobado vino,
emisiones de bálsamo divino.

26

En la interior bodega
de mi Amado bebí y, cuando salía
por toda aquesta vega,
ya cosa no sabía,
y el ganado perdí ques antes seguía.

27

Allí me dio su pecho,
allí me enseñó ciencia muy sabrosa,
y yo le di de hecho
a mí, sin dejar cosa;
allí le prometí de ser su esposa.

28

Mi alma se ha empleado,
y todo mi caudal, en su servicio;
ya no guardo ganado,
ni ya tengo otro oficio,
que ya sólo en amar es mi ejercicio.

29

Pues ya si en el ejido
de hoy más no fuere vista ni hallada,
diréis que me he perdido:
que, andando enamorada
me hice perdidiza, y fu ganada.

30

De flores y esmeraldas,
en las frescas mañanas escogidas,
haremos las guirnaldas,
en tu amor floridas
y en un cabello mío entretejidas.

31

En solo aquel cabello
que en mi cuello volar consideraste,
mirástele en mi cuello,
y en él preso quedaste,
y en uno de mis ojos te llagaste.

32

Cuando tú me mirabas,
su gracia en mí tus ojos imprimían:
por eso me adamabas,
y en eso merecían
los míos adorar lo que en ti vían.

33

No quieras despreciarme,
que, si color moreno en mí hallaste,
ya bien puedes mirarme
después que me miraste,
que gracia y hermosura en mi dejaste.

NINFAS DE JUDEA

34

La blanca palomica
al arca con el ramo se ha tornado;
y ya la tortolica
al socio deseado
en las riberas verdes ha hallado.

35

En soledad vivía,
y en soledad ha puesto ya su nido,
y en soledad la guía
a solas su Querido,
también en soledad de amor herido.

ESPOSA

36

Gocémonos, Amado,
y vámonos a ver en tu hermosura
al monte y al collado,
do mana el agua pura;
entremos más adentro en la espesura.

37

Y luego a las subidas
cavernas de la piedra nos iremos,
que están bien escondidas,
y allí nos entraremos,
y el mosto de granadas gustaremos.

38

Allí me mostrarías
aquello que mi alma pretendía,
y luego me darías
allí tú, vida mía,
aquello que me diste el otro día:

39

El aspirar del aire,
el canto de la dulce filomena,
el soto y su donaire,
en la noche serena,
con llama que consume y no da pena.

40

Que nadie lo miraba...
Aminadab tampoco parecía...
Y el cerco sosegaba...
Y la caballería
a vista de las aguas descendía...

20

[ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΣΜΑ]

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΥΜΦΙΟ

ΝΥΦΗ

1

Σὲ ποιό κρυμμένος νά ᾿σαι καταφύγι,
τοῦ βόγγου ἀφήνουντάς με, Ἀγαπημένε, μοναχή;
Λάφι σωστό δρομώντας εἶχες φύγει,
ἀφοῦ μ' εἶχες λαβώσει μὲ βαθιὰ πληγή:
βγῆκα φωνάζουντάς σε, κι εἶχες ἄφαντος γενεῖ.

2

Ποιμένες, σεῖς ποῦ θὰ βαδίσετε
ἀλλάζοντας τὰ χειμαδιὰ πρὸς τὸ ψηλὸ βουνό:
ἂν τύχει καὶ συναπαντήσετε
κεῖνον ποῦ ἀπ' ὅλα παραπάνω λαχταρῶ,
πεῖτε του πῶς μαραίνουμαι, πάσχω καὶ θὰ σβηστῶ.

3

Τὴν ἐδικιά μου ἀγάπη νὰ γυρέψω
ἀλλάζοντας τὰ χειμαδιὰ πρὸς τὸ ψηλὸ βουνό:
ἂν τύχει καὶ συναπαντήσετε
κεῖνον ποῦ ἀπ' ὅλα παραπάνω λαχταρῶ,
πεῖτε του πῶς μαραίνουμαι, πάσχω καὶ θὰ σβηστῶ.

3

Τὴν ἐδικιά μου ἀγάπη νὰ γυρέψω
θὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὴν ποταμιά,
λουλούδια γύρω δὲ θὲ νὰ μαζέψω,
τ' ἀγρίμια δὲ θὲ νὰ σκιαχτῶ καὶ τὰ θηριά,
καὶ θὰ ὑπερβῶ καστρόπυργα καὶ σύνορα κλειστά.

ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ

ΠΡΟΣ ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

4

Ἦ δάση καὶ ρουμάνια συσκιερά,
πού ᾿χετε διὰ χειρὸς τοῦ Ἀγαπημένου φυτευτεῖ!
Ἦ σὺ λειμώνα ποῦ ἀπ' τὰ θαλλερὰ
ἔχεις τὰ πλῆθος λούλουδά σου σμαλτωθεῖ!
Ἄν ἔχει τάχα, πεῖτε μου, διαμέσου σας διαβεῖ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΩΝ

5

Τις χίλιες χάρες γύρω του σκορπώντας,
μὲ περισσὴ προσπέρασε βιάση τὰ δάση αὐτά,
κι ὥστόσο τοὺς ἀρκέστηκε, περνώντας
νὰ ρίξει πάνω τους μιὰ μόνη του ματιά,
γιὰ νὰ τ' ἀφήσει ὀλόπλουμα στὴν πᾶσαν ὁμορφιά.

6

Ἄχ, ποιός νὰ μὲ γιατρέψει τὸ μπορεῖ!
Παύεις νὰ μοῦ χαρίζεσαι, τὸ νοιώθω ἀληθινά·
νὰ μὴ μοῦ πέμψεις ἀπ' τὴ μέρ' αὐτὴ
κι ἐξῆς κανένανε μαντατοφόρο πιά,
ποὺ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ ψάχνω καὶ ζητῶ δὲ θὰ νογᾶ.

7

Καὶ κεῖνοι ποὺ πλανιοῦνται δῶ καὶ κεῖ
τις χάρες σου ἔρχονται καὶ λέν, χίλιες καὶ παραπάνω,
κι ὄλο καὶ μὲ πληγώνουν πιὸ πολὺ,
κι εἶν' ἓνας ποὺ σχεδὸν μὲ φέρνει νὰ πεθάνω,
δὲν ξέρω ποιός, ποὺ ὡς τὸν ψελλίζουν συλλαμβάνω.

8

Μὰ τί 'ναι αὐτὸ λοιπὸν ποὺ σὲ κρατοῦσε,
χρόνους μὴ ζώντας, ζήση μου!, κειδὰ ποὺ τώρα ζεῖς,
ἐνῶ γιὰ νὰ τελειώσεις θὰ σ' ἀρκοῦσε
τὸ μέγα πλῆθος τὶς σαγίτες νὰ δεχτεῖς
ἀπὸ τοῦ Ἀγαπημένου αὐτὸ ποὺ τώρα πιά ἐννοεῖς;

9

Γιατί, κι ἀφοῦ τὴν ἔχεις πληγωμένη,
τὴ δόλια δὲ μοῦ ἐγιάτρεψες ξανὰ καρδιά μου αὐτή;
Κι ἐφόσον μοῦ τὴν ἔχεις πιά κλεμμένη,
πῶς ἄφησες τὸ κλοπιμαῖο, καὶ γιατί
μαζὶ δὲν τ' ἀποκόμισες ἀφοῦ ἔγινε ἡ κλοπή;

10

Σβῆσε τὶς ἐνοχές μου τοῦτες δῶ,
ποὺ ἀπ' ἄλλονε δὲν εἶναι βολετὸ ν' ἀπαλειφτοῦν,
καὶ τὰ δυὸ μάτια μου σοῦ δίνω ἐγώ,
ἀφοῦ, μιὰ κι εἶσαι ὁ φωτισμὸς τους, λαχταροῦν

για σέ μόνο νά βλέπουνε καί νά διαφυλαχτοῦν.

11

Δείξου, παρουσιάσου ἐδῶ μπροστά,
κι ἐμένα ἢ ὁμορφάδα κι ἡ θωριά σου μέ φονεύει
τὸ βάσανο, ξέρεις πολὺ καλά,
τὸ μέγα τοῦ ἔρωτα μηδὲν δὲν τὸ γιατρεύει,
πάρεξ ἢ φάνιση κι ἡ ζωγραφιά πού ξεπλανεύει.

12

Ἦ σὺ πηγὴ κρυστάλλινη, στήν ἴδια
τούτη τὴν ὄψη σου μέ τὰ νερὰ τ' ἀργυρωμένα,
μακάρι νά σχημάτιζες αἰφνίδια
τὰ μάτια τὰ γλυκὰ καὶ τὰ χαριτωμένα,
πού ὀλόβαθα στὰ μύχια μου κρατῶ σχεδιασμένα!

13

Πλὴν μάκρυνέ τα, πνεῦμ' Ἀγαπημένο,
γιατὶ ἔρχουμαι γοργοπετώντας!

ΝΥΜΦΙΟΣ

Ἦ περισσότερα, γύρισε ξανά,
γιατὶ, γιά ἰδές, τὸ λάφι τὸ βαρὺ τὸ λαβωμένο
τὴν αὔρα σοῦ ἀνακόπτει στὸ διάσελο ψηλὰ
τοῦ φτερουγίσματός σου κι ἐφαρπάζει τὴ δροσιά.

ΝΥΦΗ

14

Ὁ Ἀγαπημένος μου εἶναι τὰ βουνά,
εἶν' οἱ βαθύσκιωτες κοιλάδες οἱ μοναχικές,
τὰ ξένα τὰ νησιά τὰ μακρονά,
οἱ χεῖμαρροι κι οἱ βουερές νεροσυρμές,
καὶ τῶν ἀνέμων τῶν ἐρωτικῶν οἱ σφυριξιές,

15

ἀκόμα εἶν' ἡ γαλήνη στὴ νυχτιὰ
μόλις πού ἀνοίγεται τὸ φῶς καὶ λάμπει ἡ χαραυγὴ,
κι ἡ μουσικὴ πού ἀκοῦς στὴ σιγαλιά,
κι ἡ ὀλοκληρωτικὴ μονάξια πού ἀντηχεῖ,
τὸ δεῖπνο πού τονώνει καὶ τὸν ἔρωτα κινεῖ.

16

Τὶς ἀλεποῦδες πάρετε γιὰ μᾶς,

πού θαυμαστά τ' ἀμπέλι μας κιόλας ἀνθοφοριέται,
στοῦ μεταξὺ πού ἀπ' τῆς τριανταφυλλιᾶς
τὰ ρόδα στήνουμε σωρὸν ἑμεῖς, καὶ ἴδετε
στοῦ βουναλάκι ἀπάνω ἐδῶ κανένας δὲ θωριέται.

17

Θανατερὴ σταμάτα παγωνιά·
κι ἔλα, νοτιά, σὺ πού παρακινεῖς τὶς ἐρωτιές,
στοῦν κῆπο μου ἔλα πνεῦσε μοναχά,
τί ὀλόγυρα τοῦ ξεχυνῶνται οἱ μυρουδιές,
κι ὁ Ἀγαπημένος μου ποιμαίνει σ' ἄνθη καὶ βραγιές.

18

Ἦ νύφες σεῖς τῆς Ἰουδαίας παιδιά!
ἐνόσω στὰ λουλούδια καὶ στὶς ροδωνιές ἐκεῖ
τὸ κεχριμπάρι σκᾶ μοσχοβολιά,
μέσα στὶς κῶμες παραμείνετε, καὶ μὴ
θελήσετε νὰ κροῦστε τὴ δικιά μας ἐμπατή.

ΝΥΦΕΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ

19

Φρόντισε νὰ κρυφτεῖς, Χαριτωμένε,
καὶ στρέψε, γύρισε τὸ πρόσωπό σου στὰ βουνά,
καὶ μὴ θές νὰ μιλήσεις· ἀλλὰ μένε,
καὶ τὶς συντρόφισσες ἐκείνης πού κινᾶ
κοίτα γιὰ τὰ νησιὰ τὰ ξένα καὶ τὰ μακρυνά.

ΝΥΜΦΙΟΣ

20

Ἄ σεῖς οἱ γοργοτέρουγοι οἰωνοί,
ἄλτες ζαρκάδια, καὶ λιοντάρια, λάφια μου γοργά,
ὄρη ψηλά, κοιλάδες, ποταμοί,
ἀγέρες, καύσωνες τοῦ λίβα, καὶ νερά,
καὶ φόβοι φυλακάτορες στὴ νύχτια σκοτεινιά:

21

[Ναί,] μὲ τὶς λύρες τὶς καλοακουστές
καὶ τὸ ἄσμα, σᾶς ξορκίζω, τῶν σειρήνων, κατευνάστε
τὶς ἀνημέρωτές σας τὶς ὀργές,
καὶ σᾶς ἐκλιπαρῶ τὸν τοῖχο μὴ χτυπᾶτε,
γιὰ νὰ ἴναι ἡ νύφη μὲς στὴ σιγουριά καθὼς κοιμᾶται.

ΝΥΦΕΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ

22

Μάθετε πού ἔχει ἡ νύφη τώρα μπεῖ
ὅπου εἶν' ὁ κῆπος ὅπ' αὐτὴ πεθύμα εὐτυχισμένος,
κι ὅπου εἶν' ἡ ἀνάπαυσή της ἡ τερπνὴ,
τώρα εἶν' ὁ πάλλευκος ἀχένας της γερμένος
στὰ μπράτσα πὺν ἄπλωσε γλυκὰ γι' αὐτὴν ὁ Ἀγαπημένος.

ΝΥΜΦΙΟΣ

23

Κάτω ἀπὸ μιᾶς μηλιᾶς τὴ φυλλουσιά,
μὲ δυνατὸν ἐνώθηκες γάμο μαζί μου ἐσύ,
κι ἐκεῖ ἔναι πὺν σοῦ ἐτέθηκε βαθιά
τόσο τὸ χέρι, κι ἔχεις πιά θεραπευτεῖ,
ὅπου ἀκριβῶς ἡ μάνα σου γιὰ σὲ εἶχε βιαστεῖ.

ΝΥΦΗ

24

Εἶν' ἡ παστάδα μας ὀλανθισμένη
καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ λημέρια λιονταριῶν,
στὴν ἄλικη πορφύρα τυλιγμένη,
κι εἶναι οἰκοδόμημα καιρῶν εἰρηνικῶν,
μὲ ζῶσμα χίλιων σκούδων διαμαντόκαρφα χρυσῶν.

25

Τρέχουν πίσω ἀπ' τὰ χνάρια σου πὺν πῆρα,
παιζογελοῦν στὴ στράτα οἱ νιές πὺν περπατᾶς αὐτοῦ,
στὸ ἔγγιζιμο τὸ μόνο τοῦ σπινθήρα,
ἢ καὶ στὸ πιῶμα τοῦ κρασιοῦ τοῦ δυνατοῦ,
πελώριοι πίδακες, χοὲς βαλσάμου θεϊκοῦ.

26

Μὲς στὸ κρασοπουλειὸ τὸ πιὸ βαθὺ
τοῦ Ἀγαπημένου μέθυσσα, κι ὡς βγήκα ἀπὸ κειδὰ,
κάνοντας πρὸς τὸν κάμπο τὸν πλατὺ,
εἶχα ξεχάσει κάθετι, κι αὐτὰ τ' ἄρνια
πὺν πρὶν μ' ἀκολουθούσανε, καὶ δὲν τὰ βρῆκα πιά.

27

Ἐκεῖ μόνη προστάζει με ἡ καρδιά του,
καὶ μιὰ ἐμπειρία νόστιμη μοῦ ἐμπνέει, καὶ τότε ἔγώ
μεμιᾶς γίνουμαι ὀλότελα δικιά του,
ἐμὲ προσφέροντας ὡς τὸ παραμικρό·
τί ἐκεῖ ἔναι πὺν ὑποσχέθηκα νύφη του νὰ γινῶ.

28

Αφιερωμένη μου ἔχω τὴν ψυχὴ,
κι εἶναι στὴ διάθεσή του κάθε μου ἀγαθόν·
δὲ βγαίνω πιά καθόλου στὴ βοσκή,
μήτ' ἔχω κι ἄλλονε στὴ ζήση μου σκοπό,
τί ὅλημερίς ἀσκοῦμαι πιά μονάχα ν' ἀγαπῶ.

29

Κι ἀπὸ ταχιά σὰ δὲ μὲ ξαναδεῖτε
στο βροσκοτόπι καὶ κανεὶς πιά δὲ μὲ συναντήσῃ,
πὼς δίχως ἄλλο χάθηκα νὰ πεῖτε,
πὼς ἔχοντάς με τοῦτος ὁ ἔρωτας νικήσῃ,
μὲ θέλησή μου χάθηκα, καὶ πάλι ἔχω κερδίσει.

30

Λουλούδια καὶ πολύτιμα πετράδια
μάζεψε, μὲς στὴν πάχνη τοῦ πρωιοῦ δροσολουσμένα,
στεφάνια νὰ τὰ πλέξουμε καὶ φάδια,
νά 'ναι γιὰ χάρη τοῦ ἔρωτά σου ὀλανθισμένα,
καὶ νὰ 'ναι μὲ μιὰ τρίχα μου σφιχτὰ σταυροπλεγμένα.

31

Μόνο ἀπ' αὐτὴ τῆς κόμης μου τὴν τρίχα
μνέσκεις, ὡς εἶδες τὴν ἐκεῖ, βουβὸς καὶ θαμπωμένος,
τὴν τραχηλιὰν ἐθαύμασες ὅπου εἶχα,
κι ἐδὰ σιμά της παραμένεις ἀδραγμένος,
κι εἶσαι ἀπὸ μιὰ μοναδικὴ ματιά μου λαβωμένος.

32

Τότε πὺν μ' ἀποθαύμαζες ἐσύ,
πάνω μου ἢ χάρη τῶν δυονῶ ματιῶν σου ἐκτυπωνόνταν·
ἔπειτα μ' ἀγαποῦσες πιὸ πολὺ,
καὶ τὰ δικά μου ν' ἀξιωθοῦν σ' ἐσὲ δυνόνταν
νὰ δείξουν τὴ λατρεία τους σ' ὅ,τι ἀπὸ σὲ φαινόνταν.

33

Γυρεύω σου νὰ μὴ μὲ ὑποβιβάσεις
γιατὶ ἔτσι μ' ἤβρες· κι ἔπειτα, κι ἂν μ' ἤβρες μελαμψή,
δὲς τώρα πὼς μπορεῖς νὰ μὲ θαυμάσεις,
ἀφοῦ πρωτύτερα στ' ἀλήθεια μ' ἔχεις δεῖ,
καὶ χάρη μ' ἄφησες πολλὴ κι ἀκέρια καλλονή.

Ἡ περιστέρα πού ἔφυγε ἡ λευκή
 ἐπέστρεψε μὲ τὸ κλωνι ξανά στὴν κιβωτό,
 κι ἡ τρυφερὴ τρυγόνα ἡ πιὸ μικρὴ
 τὸ σύντροφό της τὸν καλὸ κι ἀγαπητὸ
 σιμὰ στὸν καταπράσινο ξανάβρε ποταμό.

Στὴν ἐρημιὰ γιὰ χρόνους εἶχε ζήσει,
 καὶ τὴ φωλιά της ἔφτιαξεν ἐκεῖ στὴν ἐρημιὰ,
 καὶ στὴν ἐρημιὰ τὴν ἔχει ἀποτραβήξει
 ἀπὸ μονάχος ὁ Ἐραστής της, ἐκεῖδὰ
 στὴν ἐρημιὰ τοῦ ἔρωτα μὲ τὴ λαβωματιά.

Λοιπόν, Ἀγαπημένε μου, ἄς χαροῦμε,
 κι ὅπου εἶναι λόφος ἢ βουνό, δικιά σου εἶν' ὁμορφιά,
 κι ἐντὸς της πᾶμ' ἐκεῖ νὰ θαυματοῦμε,
 ὅθε ἀναβλύζουν τὰ καθάρια τὰ νερά·
 πάντοτε ἄς βυθιζόμαστε κεῖ πού ἔναι πιὸ πυκνά.

Κι ἔπειτα πιά στὶς ἄβατες σπηλιές,
 ἐκεῖ πού ἀνοίγουν ἔγκατα στὸ βράχο θὰ χωθοῦμε,
 σπηλιές πού εἶναι κρυμμένες καὶ κρυφές,
 ἐκεῖ στὰ βάθη τους ἐμεῖς πᾶμε νὰ μποῦμε,
 καὶ τοῦ ροδιοῦ νὰ πάρουμε τὸ ἀπόσταγμα νὰ πιοῦμε.

Κεῖ μέσα μοῦ ἔχες δείξει ἐξαφνικὰ
 ἐκεῖνο πού σοῦ ἐγύρευε μὲ πάθος ἡ ψυχὴ μου,
 κι ἐκεῖ ἔναι πού ἔδωσές μου εὐθὺς μετὰ
 τὸ μέγα τοῦτο θησαυρόν, ἐσύ, ζωὴ μου,
 τοῦτο πού ἀπ' τὴν ἐπόμενη γίνηκε ἡ πλήρωσή μου:

Τὸν ἄνεμο κι αὐτὸ τὸ φύσημά του,
 καὶ τὸ τραγούδι τοῦ ἀηδονιοῦ πού γλυκοκελαηδεῖ,
 τὸ δάσος καὶ τὴν πλούσια δωρεά του,
 στὴ σκοτεινὴ τούτη νυχτιὰ τὴ γαληνή,
 μὲ φωτιὰ πού κατατρώγει μὰ ποτὲ δὲν τιμωρεῖ.

Κι αὐτὸ ἀκριβῶς κανεῖς δὲν τὸ θωροῦσε...
Κι ἀκόμα μήτε ὁ Ἀμιναδάβ καθόλου ἐμφανιζόταν...
Κι ἡ πολιορκία τούτη ἐσταματοῦσε...
Καὶ τὸ ἵππικὸν ἀγάλι' ἀγάλια κατερχόταν
καταντικρὺ τῆς ὄψης τῶν νερῶν ποῦ τοῦ ἀνοιγόταν...

ΣΗΜ.: Μετὰ τῆ στρ. 15 ἢ σειρὰ κατὰ P. Silv. d. S.T.: [15]-24-25-26-...-32-33-16-17-22-23-20-21-18-19-34-35-36-...-40.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- 1542 Γεννιέται (στις 24 Ιουνίου) ο Juan de Yepes y Álvarez που κατόπιν θα υιοθετήσει το όνομα Juan de la Cruz, στο Fontiveros της Παλιάς Καστίλης, μεταξύ Άβιλας και Σαλαμάνκας, τρίτο τέκνο του Gonzalo de Yepes, ύφαντουργού, και της Catalina de Álvarez, ταπεινότερης καταγωγής.
- 1551 Μένοντας χήρα, η μητέρα μετακομίζει στη Μεδίνα (Medina del Campo), όπου ο Ιωάννης εισέρχεται στο Κολέγιο της Διδαχής (ένα σχολείο για άπορα παιδιά), ενώ εργάζεται ως κάλφας σε ξυλουργείο, ως ράφτης, ως έλαιοχρωματιστής κλπ. Ο Alonso Álvarez de Toledo του εξασφαλίζει μια θέση στο νοσοκομείο και τον στέλνει να σπουδάσει στο Κολέγιο των Ιησουιτών. Είναι έτσι που κυλά ακόμα η ζωή του όταν, το 1562, η άγία Τερέζα της Άβιλας (santa Teresa de Ávila ή de Jesús, αρχ. όνομα Teresa de Cepeda y Ahumada, 1515-1582) με έγκριση του Βατικανού ιδρύει το πρώτο μοναστήρι Ανυποδήτων, εγκαινιάζοντας στο έσωτερικό του Καρμηλικού Τάγματος τη μεταρρύθμισή της – που απέβλεπε σ' ένα είδος επιστροφής στην απλότητα και τη γνησιότητα του πηγαίου μοναχισμού («Ανυπόδητοι» ως υποστηρικτές μιας λιτότερης υπόδησης, της ίδιας χειμώνα-καλοκαίρι). Ήταν μια εποχή γενικά ταραγμένη για την Ισπανική Εκκλησία και με έντονη μεταρρυθμιστική δραστηριότητα στα θρησκευτικά τάγματα και τη μοναστική ζωή.
- 1563 Ο Ιωάννης παρατάει τη θέση του στο νοσοκομείο και κλείεται στην καρμηλική μονή της Αγίας Άννας, στη Μεδίνα, υπό το όνομα Juan de San Matías.
- 1564 Διαμονή στη Σαλαμάνκα ως το 1567. Σπουδάζει θεολογία στο Πανεπιστήμιο και στο Κολέγιο του Αγίου Ανδρέα (μελετά τις *Γραφές*, Αριστοτέλη, Θωμά Ακινάτη και Duns Scotus), προκειμένου να γίνει δεκτός ως ιερέας. Εκείνα τα χρόνια στη Σαλαμάνκα διδάσκει ο σημαντικός θεολόγος και πολυς πεζογράφος Fray Luis de León (1527-1591).
- 1567 Έπιστρέφει στη Μεδίνα και στις 8 Σεπτεμβρίου χειροτονείται ιερέας. Αποφασίζει ν' αποσυρθεί στο ήσυχαστήριο της Santa Maria στο Παουλάο. Στις 14 Αυγούστου φτάνει στη Μεδίνα η άγία Τερέζα για να θεμελιώσει μια μονή Ανυποδήτων· πρόθεσή της, για την οποία έχει την εξουσιοδότηση του έπικεφαλής στο Τάγμα των Καρμηλιτών padre Rubio και την προσωπική υποστήριξη του Φιλίππου Β', είναι να διαδώσει και μεταξύ των μοναχών τη μεταρρύθμιση που είχε ήδη πραγματοποιήσει για τις μοναχές. Κατά τη διάρκεια της Άνοιξης συναντά τον Ιωάννη, τον πείθει να εγκαταλείψει την ιδέα του ήσυχαστηρίου και τον καθιστά κοινωνό του μεταρρυθμιστικού της προγράμματος.
- 1568 Στις 28 Νοεμβρίου ο Ιωάννης, που έχει στο μεταξύ λάβει την προσωνυμία «de la Cruz», σε συνεργασία με τον P. Antonio de Jesús Heredia και άλλους, θεμελιώνει στο Duruelo το πρώτο μοναστήρι Ανυπόδητων Καρμηλιτών. Αναλαμβάνει την κατήχηση των δοκίμων.
- 1570 Μεταφέρεται ως κατηχητής των δοκίμων στην Pastrana, όπου η άγία Τερέζα έχει θεμελιώσει ένα νέο μοναστήρι στο πλαίσιο της μεταρρυθμιστικής της προσπάθειας. Κατόπιν, η κοινότητα Καρμηλιτών του Duruelo μετακινείται στη Mancera, όπου ο Ιωάννης συνεχίζει το έργο του.
- 1571 Ορίζεται προϊστάμενος στο καρμηλικό Κολέγιο της Αλκαλά.
- 1572 Η άγία Τερέζα, ήγουμένη πλέον στο μοναστήρι της Ενσάρκωσης (Encarnación) στην Άβιλα, καλεί τον Ιωάννη κοντά της ως έξομολογητή και έφημέριο· στις 18 Νοεμβρίου, δεχόμενη από το χέρι του τη Θεία Κοινωνία, η άγία Τερέζα όπτασιάζεται τον Ιησού να συνάπτει «μυστικό γάμο» μαζί της. Αλλά οι αρχικά φιλικές σχέσεις μεταξύ Υποδημένων και Ανυπόδητων Καρμηλιτών αρχίζουν να διαταράσσονται. Η άγία Τερέζα, βασιζόμενη στον αντιπρόσωπο της Αγίας Έδρας

- Ormoneto και στον Φίλιππο Β', επιδιώκει εξάπλωση της μεταρρύθμισης· αλλά βρίσκει αντίθετους πια τους Υποδημένους, που τώρα έχουν στο πλευρό τους και τον επικεφαλής του Τάγματος padre Rubio, και σε μια σύνοδο που συνήλθε στην Πλακεντία αποφασίζεται οι Ανυπόδητοι να τεθούν εκτός εκκλησιαστικής νομιμότητας στην Ανδαλουσία. Πεθαίνοντας ο Ormoneto, ο νέος αντιπρόσωπος της Αγίας Έδρας Sega τάσσεται απερίφραστα με τη μεριά των Υποδημένων.
- 1577 Τη νύχτα της 3. προς 4. Δεκεμβρίου, ο Ιωάννης απάγεται από Υποδημένους μοναχούς, έχθρους της μεταρρύθμισης, και μεταφέρεται κρυφά στο Τολέδο, όπου φυλακίζεται σ' ένα ανήλιαγο κελλί της μονής τους. Θα μείνει εκεί κλεισμένος για έννεα μήνες, υπό συνθήκες κακομεταχείρισης και καταπίεσης. Είναι βέβαιο πως εκεί συνθέτει το ποιητικό κείμενο του «Πνευματικού Άσματος», πιθανόν όμως και άλλα του στιχουργήματα.
- 1578 Τη φεγγαρόλουστη βραδιά της 16. Αυγούστου, ο Ιωάννης δραπετεύει από τη φυλακή του, γλιστρώντας κάτω από το παράθυρό της με τη βοήθεια αυτοσχέδιου σχοινοῦ, που κατασκευάζει από λωρίδες ύφασματος· σπεύδει να κρυφτεί στην εκεί μονή των Ανυπόδητων Καρμηλιτισσών. Στο μεταξύ, και ενώ οι Ανυπόδητοι έχουν διακηρύξει την αυτονομία τους στην περιοχή και το δικαίωμά τους να διαδίδουν ελεύθερα τη μεταρρύθμιση, ο Φίλιππος Β' αναθέτει στον Sega να δώσει τέλος στις τριβές ανάμεσα στις δύο παρατάξεις του Τάγματος. Τον Οχτώβρη ο Ιωάννης ορίζεται ηγούμενος στη Μονή του Κρανίου Τόπου (Calvario), στο Jaen της Ανδαλουσίας.
- 1579 Προϊστάμενος στο καρμηλικό Κολέγιο της Μπαέθας.
- 1582 Ηγούμενος στη μονή του Καρμήλου, στη Γρανάδα, όπου φαίνεται ότι ολοκλήρωσε τη συγγραφή του *Πνευματικού Άσματος* και της *Σκοτεινής Νύχτας* (ως το 1585). Τη χρονιά τούτη πεθαίνει η αγία Τερέζα, μια από τις αξιολογότερες γραφίδες της ισπανικής πρόζας, αλλά και ποιήτρια (παραλλαγή του ιωαννικού «Πόθου Θανάτου» είναι το δικό της «Villancico»)*.
- 1585 Ταξίδια στην Ισπανία, μέχρι το 1588· του άπονέμονται διακεκριμένες εκκλησιαστικές θέσεις.
- 1588 Τον Ιούνιο ορίζεται στη Μαδρίτη Ηγούμενος της Σεγκόβιας. Στο μεταξύ, όμως, βαθιά ασυμφωνία διχάζει τους Ανυπόδητους: από τη μία, ο νέος επικεφαλής τους Nicola Doria σχηματίζει ένα συμβούλιο που έχει τη δυνατότητα να τροποποιεί τα θέσμια που είχε προσδιορίσει η αγία Τερέζα (και που είχαν εγκριθεί επίσημα από τη γενική συνέλευση των Καρμηλιτών στην Άβιλα το 1581)· από την άλλη, δυσανασχετούν και περιέρχονται σε δύσκολη θέση όσοι έννοούν να μείνουν πιστοί στην παράδοση της αγίας, ανάμεσα σ' αυτούς κι ο Ιωάννης.
- 1591 Τον Ιούνιο η εκκλησιαστική σύνοδος στη Μαδρίτη του αφαιρεί όλα τα αξιώματα και τον στέλνουν στο Μοναστήρι της Reñuela στο Μεξικό. Προτού αναχωρήσει, υποφέροντας από τη δίωξη και τις κινήσεις έκτοπισμού του εκμέρους Ανυπόδητων Καρμηλιτών, αρρωσταίνει τον Σεπτέμβρη και μεταφέρεται με πυρετό στην Ούβεδα (Úbeda του Jaen). Στο φόβο ένδεχόμενης έρευνας –καθώς αναμενόταν η κίνηση ίταμης δικαστικής διαδικασίας σε βάρος του– αποδίδεται ή κακή παράδοση των χειρογράφων του, που πολλά τους κήκαν από τις κατόχους τους καλόγριες. Εκεί πεθαίνει ο Ιωάννης, πριν κλείσει τα πενήντα του χρόνια, στις 14 Δεκεμβρίου, στις 12 τα μεσάνυχτα.

* Σημειώνεται, με την ευκαιρία, ότι δύο τουλάχιστον έργα της αγίας Τερέζας έχουν κυκλοφορήσει αυτοτελώς στην ελληνική: οι *Εξομολογήσεις* (μτφρ. Π. Ειρηναίος Τυπάλδος, Αθήνα <1957>) και οι *Κατοικίες* (μτφρ. José Ruiz, μτγρ. Κώστας Ε. Τσιρόπουλος, Αθήνα: Εκδόσεις των Φίλων <Ισπανική Βιβλιοθήκη, 8>, 1984) – βιβλίο γνωστό και με τον τίτλο *Έσωτερικό Φρούριο*.

- 1593 Τὸν Μάιο μεταφέρεται τὸ λείψανό του στὴ Σεγκόβια.
- 1618 Πρώτη ἔκδοση τῶν ἔργων του.
- 1675 Μακαρισμός τοῦ πατρὸς-ἀδελφοῦ Ἰωάννη ἀπὸ τὸν Πάπα Κλήμεντα Ι΄ (25 Ἰανουαρίου).
- 1726 Ἀγιοποίηση τοῦ Ἰωάννη ἀπὸ τὸν Πάπα Βενέδικτο Η΄ (27 Δεκεμβρίου).
- 1926 Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ ἀνακηρύσσεται ἀπὸ τὸν Πάπα Πίο ΙΑ΄ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας (24 Αὐγούστου).
- 1952 Ἀνακηρύσσεται προστάτης ἅγιος τῶν Ἰσπανῶν ποιητῶν (21 Μαρτίου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννη –πού μᾶς σώθηκε σὲ πάμπολλους κώδικες, ὅπου ὅμως ἐλάχιστα εἶναι τὰ αὐτόγραφα του (καὶ τῶν μειζόνων ἔργων του κανένα)– ἀρθρώνεται βάσει τῶν ποιητικῶν του κειμένων. Ὅσα ἐξ αὐτῶν συνοδεύονται ἀπὸ συναφεῖς πραγματεῖες του συνιστοῦν τὰ λεγόμενα «μείζονα ἔργα» του (πολυσέλιδα βιβλία)· τὰ λοιπὰ ὀνομάζονται «ἐλάσσονα».

Μείζονα ἔργα του εἶναι τέσσερα· τὰ: *Ανάβαση στὸ Κάρμηλον Ὅρος* (ὅπου προτάσσεται δίκην ἀφόρμησης ἢ «Σκοτεινὴ Νύχτα»), ἢ *Σκοτεινὴ Νύχτα* (πού σχολιάζει τὸ ποίημα), τὸ *Πνευματικὸ Ἄσμα* (ἐξαντλητικὸς ἀνὰ στροφή σχολιασμὸς αὐτῆς τῆς ἀνάπλασης τοῦ Ἄσματος *Ἀσμάτων*) καὶ ἡ *Ζωντανὴ Φλόγα τῆς Ἀγάπης* (σχολιασμὸς, ὁμοίως, τοῦ ἀντίστοιχου ποιήματος). Στὰ ἐλάσσονα ἔργα του ὑπάγονται τὰ ὑπόλοιπα ποιήματά του (λαϊκότροπα ἐπωδικὰ καὶ τραγούδια πού ἀποδόσεις τους περιλαμβάνονται κι ἐδῶ) καὶ οἱ ρομάντσες του (δέκα τραγούδια στὸν παραδοσιακὸ τύπο πού δηλώνει ἢ ὀνομασία τους, μὲ πηγὴ ἔμπνευσης τοὺς *Ψαλμοὺς* καὶ τὰ *Εὐαγγέλια*, κυρίως, καὶ μὲ πιὸ ἐκδηλο διδασκισμὸ), μιὰ μικρὴ ἐπίσης συλλογὴ ἀφορισμῶν καὶ ἀποφθεγμάτων (*Avisos y sentencias espirituales*) καὶ μιὰ σειρὰ συμβουλῶν γιὰ τὸν εὐσεβῆ βίον (*Cautelas*). Ἔχουμε, ἀκόμα, στὴ διάθεσή μας 26 ἐπιστολές του.

Ἡ editio princeps τοῦ ἔργου του κυκλοφόρησε μεταθανάτια (*Obras espirituales que encaminan a un alma a la perfecta unióñ con Dios*, ἐπιμ. Diego de Jesús, Alcalá 1618), χωρὶς τὸ *Πνευματικὸ Ἄσμα* (κ.ἄ. ἐλάσσονα γραπτὰ του), πού δημοσιεύτηκε ἀργότερα (Madrid 1627) στὴ λεγόμενῃ «Μορφὴ Α» (ἢ ὑστερότερῃ «Μορφὴ Β» εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ 1703 στὴ Σεβίλη). Παραμένει ἀκόμα ἐγκυρότερῃ ἢ ἔκδοσι ἀπάντων πού ἐπιμελήθηκε ὁ P. Silverio de Santa Teresa, *Obras*, σὲ 5 ττ. (Burgos <Biblioteca Mística Carmelitana, x-xiv>, 1929-1931) – ὁ τ. 1. *Preliminares*, ὁ τ. 5 *Procesos*, τὰ ἔργα στοὺς 3 ἐνδιάμεσους.

Ἀρκετὲς ὑπῆρξαν οἱ αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις τῶν ποιημάτων ἀποκλειστικά. Λήφθηκε ὑπόψη γιὰ τὴν παρούσα ἔκδοσι καὶ ὁ τόμος *Poesía*, ἐπιμ. Domingo Ynduráin, Madrid: Cátedra <Letras Hispánicas, 178>, ¹⁰1997. Πολύτιμη ἀποδείχτηκε ἡ συνδρομὴ μεταφράσεων τῶν ποιημάτων τοῦ ἁγίου Ἰωάννη καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες, ὅπως τῶν Arthour Symons, E. Allison Peers, Kieran Kavanaugh & Otilio Rodríguez στὴν ἀγγλική, τοῦ Lucien Tournai στὴ γαλλικὴ καὶ τῶν Fernando di Santa Maria, Ermanno Aneilli καὶ Giorgio Agamben στὴν ἰταλική.

Στὴν ἑλληνικὴ, ἐκτὸς ἀπὸ κάποιες τμηματικὲς ἀποδόσεις αὐτῶν τῶν ποιημάτων στὸ ἐσωτερικὸ ἔργων δοκιμακοῦ χαρακτήρα, μνημονευτέες οἱ μεταφράσεις τῆς «Ζωντανῆς Φλόγας τῆς Ἀγάπης» ἀπὸ τὸν Ἄρη Δικταῖο (*Σ' Αναζήτησι τοῦ Ἀπόλυτου: Ἱστορικὴ Ἀνθολογία τῆς Παγκοσμίου Ποίσεως*, Ἀθήνα: ἐκδ. Γ. Φέξη, 1960, σ. 431), τῆς «Σκοτεινῆς Νύχτας» ἀπὸ τὸν Ἠλία Ματθαίου («Τραγούδι γιὰ τὸ Ἀνέβασμα στὸ Μόντε Καρμέλο»: *Ἀνθολογία Ἰσπανικῆς Ποίησης [XII-XX Αἰῶνας]: Ἀπὸ τὸ Ἄσμα τοῦ Μίο Θιδ ὡς τῆ Γενιά τοῦ 1927*, Ἀθήνα: Γνώσις <Ξένη Ποίηση, 3>, 1983, σσ. 121-122) καὶ τοῦ «Πνευματικοῦ Ἄσματος» σὲ πρόζα, μαζί μὲ ὅλον του τὸ σχολιασμὸ, σὲ αὐτοτελεῖ τόμο (μτφρ. José Ruiz, μτγρ. Σόνια Κουμαντάρου, πρόλ. Κ.Ε. Τσιρόπουλος, Ἀθήνα: Ἐκδόσεις τῶν Φίλων <Ἰσπανικὴ Βιβλιοθήκη, 9>, 1985, σσ. 17-26). Ἐξυπακούεται πὼς οὔτε αὐτὲς ἀγνοήθηκαν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΦΩΤΙΕΣ: ΔΩΔΕΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ SAN JUAN DE LA CRUZ» ΣΕ ΑΠΟΔΟΣΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΡΜΑΟΥ, ΜΕ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ... ΣΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΚΥΡΚΟΥ, ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ ΑΠΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΑ ΣΤΟ ΒΟΛΟ ΑΠΟ ΤΟΝ Α.Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΔΙΟΡΘΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΚΟΡΟΠΟΥΛΗ, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΩΝ Α^{ΦΩΝ} ΧΡΥΣΟΧΟΥ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟΝ ΗΛΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟΥ 2002 ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΙΡΑ «ΑΝΤΙΎΛΗ» ΤΗΣ ΓΚΑΛΕΡΙ «ASTRA»